Právnická fakulta Masarykovy univerzity
Seminární knihovna

JUDr. Vratislav Kalousek:

Rodinný statut dynastie Habsbursko-Lotrinské.

Zákon z 12. srpna 1921, č. 354 Sb. z. a n., o převzetí statků a majetku, připadlých podle mírových smluv československému státu, stanoví v §u 4, že ministerstvo vnitra rozhoduje po dohodě s ministerstvem věcí zahraničních v tom, které osoby mají býti pokládány za členy panovnických rodin německých nebo za členy bývalé panovnické rodiny rakousko-uherské. Pokud se týče otázky prvé, nemělo ministerstvo vnitra ještě příležitosti jí se zabývati, tím více však mělo příležitosti řešiti otázku druhou, koho sluší pokládati za člena bývalé panovnické rodiny rakousko-uherské. Při tom bylo třeba přihlížeti jednak k ustanovením práva státního, jednak k ustanovením autonomním dynastie Habsbursko-Lotrinské. O ustanoveních autonomních bylo však celkem jen známo, že jsou obsažena v rodinném statutu z 3. února 1839, text jeho však znám nebyl, byl chován až do převratu v přísné tajnosti. Ministerstvo vnitra pokládalo ovšem za nutné znáti přesné znění celého statutu, pročež požádalo za jeho zapůjčení vládu republiky Rakouské. Tato zapůjčila do Prahy jeho lithografovaný výtisk, z něhož byl pořízen v archivu ministerstva vnitra přesný opis.

Poněvadž však obsah statutu tohoto má význam nejen pro řešení konkretních otázek svrchu zmíněných, nýbrž má i značnou cenu historicko-právní, vyžádalo si ministerstvo vnitra[1]) od vlády rakouské svolení k jeho publikování. Statut jest sepsán německy, uveřejňujeme jej však v českém, pokud možno doslovném překladě. K překladu vlastního statutu z r. 1839 připojujeme překlad jeho doplňku z roku 1900, jenž ve výtisku ministerstvu

[1]) Dle úmluvy o rozluce spisové z 18. května 1920, oddíl I., bod E.

zaslaném jest k statutu připojen, a dále výtah z renunciačního prohlášení arcivévodkyně Marie Terezie z r. 1868. Stručný úvod a několik poznámek v textu poslouží snad vhodně k prvé orientaci.

Rodinný statut dynastie Habsbursko-Lotrinské obsahuje podobně jako statuty ostatních panovnických rodin německých autonomní ustanovení práva rodinného a majetkového, z části pak též práva státního. Autonomie vysoké šlechty německé měla původ svůj v tom, že rodiny tyto nabyly záhy povahy korporací, a vytvářely si k zachování splendor familiae od 14. století zvláštní právo rodinné a majetkové, při čemž se jim podařilo skoro úplně zabrániti tomu, aby do tohoto práva vnikly normy práva římského.[2]) Autonomie tato přečkala všechny změny, jež udály se v střední Evropě koncem středověku a v novověku, ba přežila i zánik říše Německé v roce 1806. Ovšem vrhaly důležité změny státoprávní svůj reflex i na tuto autonomii. Změny tyto též měly v zápětí, že v devatenáctém století se vytvořily dvě veliké skupiny rodin s právem autonomie: rodiny panující, čítaje v to i rodiny r. 1866 sesazené, a rodiny mediatisované. Jich autonomní normy objevují se v rozličné podobě: jsou to buď psaná statuta, nebo zvyklosti (observance) jednotlivých rodin, nebo konečně právo zvykové. Rodinná statuta zovou se též pravidelně domácími zákony, ačkoliv většinou nemívají formu zákonů, nýbrž testamentů, smluv, rozličných prohlášení atd. Právo zvykové, jež vytvořilo se v rodinách vysoké šlechty, zove se obecným soukromým právem knížecím (das gemeine Privatfürstenrecht).

Domácí zákony německých panovnických rodin pocházejí většinou z prvé poloviny minulého století, a bývaly v zemských zákonících publikovány. Souhrnně je publikoval H. Schulze: Die Hausgesetze der regierenden deutschen Fürstenhäuser, 3 svazky 1862—1883.[3]) Právní normy v zákonech těchto obsažené lákaly

---

[2]) Viz článek Schückinga Autonomie v Stengel-Fleischmann Wörterbuch des Deutschen Staats- und Verwaltungsrechts.

[3]) Dle zmínky v předmluvě k dílu prvému měl býti publikován v díle druhém i rodinný statut Habsbursko-Lotrinský. K publikaci této však nedošlo, což vysvětluje Schulze k předmluvě k dílu druhému tím,

hlavně právní historiky k zpracování, někdy k tomu daly příčinu i otázky praktické, na př. spory o následnictví na trůn. Tak vznikla v Německu dosti četná literatura těchto otázek se týkající. Nejucelenější zpracování podal H. Rehm v r. 1904 v knize Modernes Fürstenrecht.[4])

Pravili jsme, že domácí zákony panujících rodin německých bývaly veřejně publikovány; výjimku tvořil tu, jako v mnohém, stát, v němž vládla dynastie Habsbursko-Lotrinská. Její rodinný statut publikován nebyl, obsah jeho byl naopak přísně tajen.[5]) Teprve státní převrat v roce 1918 vyprostil statut tento z pout tohoto tajnůstkářství, jež jest věru nepochopitelné, neboť obsah

---

že Rakousko přestalo mezi tím již býti částí říše Německé. Zdá se však, že pravou příčinou bylo, že text statutu byl úzkostlivě dvorními kruhy tajen.

[4]) Z jiných publikací budiž tu aspoň upozorněno na: H. Rehm. Das landesherrliche Haus, sein Begriff und die Zugehörigkeit zu ihm, 1901, a na články Adel, Autonomie, Landesherrliches Haus v Stengel-Fleischmann Wörterbuch etc., kdež jest uvedena též podrobně ostatní literatura.

[5]) Toto tajení vytkl již Tezner (Der Kaiser, str. 181) právě, že nelze je srovnati s podstatou domácího práva jakožto rodinného práva, majícího státoprávní význam, a právě dále (str. 182), že tajení toto jest i politicky považlivé. Ostré kritice podrobil toto tajení L. Spiegel ve svém spise Gesetz und Recht, 1904, str. 7—9. Schulze l. c. I. str. 8 předmluvy charakterisuje pak tajení takové všeobecně jako nedůstojné a malicherné.

O otázce této stala se zmínka též v schůzi poslanecké sněmovny říšské rady dne 7. května 1901, když bylo jednáno o zprávě zvláštního výboru, jemuž bylo přikázáno podati zprávu o renunciačním prohlášení, jež učinil arcivévoda František Ferdinand dne 28. června 1900 u příležitosti svého sňatku (511. příloha k stenografickým protokolům poslanecké sněmovny, XVII. zasedání). Ministrpresident Dr. Körber snažil se tu dovoditi, že předložení rodinného statutu z r. 1839 nemá významu pro posouzení renunciačního prohlášení arcivévodova (stenografický protokol 42. schůze, konané 7. května 1901, str. 3389), čímž patrně též již předem chtěl odpověděti na očekávané návrhy v tomto směru. Skutečně též navrhl poslanec Pernerstorfer, aby sněmovna usnesla se na vrácení zprávy výboru, což mezi jiným odůvodnil též tím, že »poslanecká sněmovna má právo žádati za předložení t. zv. rodinných a domácích zákonů a za jich schválení říšským zastupitelstvím, pokud obsahují státoprávní ustanovení«. Návrh tento byl zamítnut. (Tamtéž str. 3392 a 3405.) Viz též řeč poslance Grosse a Löckera při této příležitosti (tamtéž str. 3391 a 3394—5).

jeho shoduje se nejen v zásadách, nýbrž namnoze i v podrobnostech s jinými domácími zákony.[6]) Veřejnosti byly vždy jen tam, kde toho nezbytně třeba bylo, sdělovány z něho výtahy.[7]) Zajímavo jest, že až do roku 1854 se vůbec nevědělo, z které doby tento rodinný statut pochází.[8]) Až do poslední doby se nevědělo též, jde-li tu o domácí zákon jediný, či byl-li po roce 1839 doplňován, a kolikrát se tak stalo.[9]) Z výtisku, jejž vláda rakouská ministerstvu vnitra zaslala, zdá se vyplývati, že statut tento byl doplněn pouze jedinkráte, a to v roce 1900; ovšem přesnou odpověď mohlo by tu poskytnouti jen badání v bývalém domácím, dvorním a státním archivu ve Vídni.

Znalosti rozličných ustanovení tohoto statutu bylo třeba při výkladech práva ústavního o dynastii, dále též při řešení rozličných otázek práva veřejného i soukromého, a byla často trpce pociťována v praxi i v publikacích vědeckých kusost těchto znalostí.[10]) Zajímavo jest povšimnouti si, jak ona kusá ustanovení, jež byla veřejnosti sdělena, byla v literatuře bedlivě zpracována, při čemž není divu, že chybné dedukce, jež z kusých pramenů některý autor vyvodil, bývaly přejímány spisovateli pozdějšími. Z celkových zpracování budiž tu upozorněno hlavně na tyto publikace: Pražák, Rakouské právo ústavní 1899, IV., str. 45, 51 až 53; Ulbrich, Das österreichische Staatsrecht 1909, str. 79—80; Haucke, Die geschichtlichen Grundlagen des Monarchenrechts

---

[6]) Hlavně zajímavé jest srovnání s bavorským rodinným statutem z 5. srpna 1819, jenž byl publikován v roce 1821 (Schulze l. c. I str. 337—47).

[7]) Tak ku př. r. 1864 při sdělení rodinného paktu arcivévody Ferdinanda Maxe poslanecké sněmovně, nebo r. 1900—1 při jednání v sněmu uherském a v poslanecké sněmovně říšské rady o renunciačním prohlášení následníka trůnu Františka Ferdinanda u příležitosti jeho sňatku.

[8]) Rehm, Modernes Fürstenrecht str. 283.

[9]) Bernatzik (Die österreichischen Verfassungsgesetze, 1911, str. 44) měl za to, že byl doplňován několikráte, a to i po roce 1867.

[10]) Tak na př. nebylo ani známo, jaká ustanovení platí o vladařství, je-li panovník nezletilý, nebo kdy členové rodu panovnického stávají se zletilými. Ohledně arcivévodů soudilo se, že se tak děje dosaženým rokem dvacátým, poněvadž tehdy byli zapisováni do seznamu členů panské sněmovny, kdežto při následníku trůnu soudilo se na rok 18. (Tezner, Ulbrich) nebo 16. (Pražák). Nyní vidíme, že tento poslední údaj byl správný.

1894, str. 97—8, 111 a sl.; Tezner, Der Kaiser 1909, str. 178 a sl.; Turba, Die Grundlagen der pragmatischen Sanktion 1912, II., str. 256 a sl., str. 306. Dále patří sem články Kaiserliches und königliches Haus, Thronfolge v Mischler-Ulbrich Oesterreichisches Staatswörterbuch, jakož i v poznámce [9]) zmíněné vývody Bernatzika. Z článků zabývajících se jednotlivými specielními otázkami, budiž upozorněno aspoň na úvahu Opetovu: Standes- und Rangverlust v Deutsche Juristenzeitung 1903, str. 139, a na článek téhož spisovatele: Zugehörigkeit in andere Häuser verheirateter Erzherzoginnen zum Hause Habsburg-Lotringen v Zeitschrift für Notariat und freiwillige Gerichtsbarkeit 1903, str. 97.

RODINNÝ STATUT DYNASTIE HABSBURSKO-LOTRINSKÉ.

MY
FERDINAND I.
Z BOŽÍ MILOSTI
CÍSAŘ RAKOUSKÝ,

král Uherský a Český, toho jména 5., král Lombardský a Benátský, Dalmatský, Chorvatský, Slavonský, Haličský, Vladiměřský a Illyrský; král Jerusalemský atd.; arcivévoda Rakouský; velkovévoda Toskánský; vévoda Lotrinský, Salzburský, Štýrský, Korutanský, Kraňský; velkokníže Sedmihradský; markrabě Moravský; vévoda Horno- a Dolnoslezský, Modenský, Parmský, Placentský a Guastallský, Osvětimský a Zátorský, Těšínský, Friaulský, Dubrovnický a Zaderský; okněžněný hrabě Habsburský, Tirolský, Kyburský, Gorický a Gradišský; kníže Tridentský a Brixenský; markrabě Horno- a Dolnolužický a Istrijský; hrabě Hohenembský, Feldkirchský, Bregenzský, Sonnenberský etc.; pán Terstský, Kotorský a na Vindické marce

oznamujeme a vyznáváme tímto:

Nařízení, jež Naši nejjasnější předchůdci ve vládě vydali a jež povýšili na nezměnitelné státní základní zákony, stanovila sice dědičnost a nedělitelnost rakouského mocnářství jakož i řád posloupnosti na trůn způsobem vylučujícím veškerou pochybnost a nejistotu; naproti tomu však neuniklo všestranné péči Našeho

v Pánu odpočívajícího pana otce, Jeho Veličenstva císaře Františka, jakož i Naší pozornosti, že nejdůležitější ustanovení, jež týkají se práv a závazků vrchní hlavy rodiny a jednotlivých členů Našeho domu v jich vzájemných vztazích, spočívají buď na pouhých zvyklostech nebo rozptýlených opatřeních, jež často již dala pocítiti potřebu přesnějšího označení, nebo též některých změn, a že by podstatně přispělo k většímu s blahem státu nerozlučně spojenému rozkvětu Našeho císařského domu, jenž se za Božího požehnání stále více rozvětvuje, jakož i k upevnění svornosti v něm tak šťastně panující, kdyby tato ustanovení byla též trvale a pravoplatně vytčena. Vzhledem k tomu, jakož i následkem Naší nejvřelejší úcty k úmyslům, jež na mysli měl Jeho Veličenstvo Náš nejjasnější pan otec a jež skoro uskutečnil, rozhodli jsme se, s radou a se souhlasem Našeho milého pana bratra, jakož i Našich pánů strýců a ostatních agnátů,[11]) shrnouti zvyklosti existující v záležitostech rodinných a jednotlivá ustanovení (die bestehenden Gewohnheiten und einzelnen Anordnungen) v rodinný statut a doplniti jej vhodnými předpisy (mit den diensamen Vorschriften), aby mohl sloužiti v Našem nejjasnějším císařském domu za trvalou směrnici.[12])

Vyhlašujeme a ustanovujeme tedy, jak následuje:

I. TITUL.

O osobách nejjasnějšího[13]) arcidomu, jich vzájemných právech a závazcích vůbec.

§ 1. Nejjasnější arcidům se skládá:
z císaře jako vrchní hlavy téhož,
z jeho manželky,

---

[11]) Přísluší tedy právo vydávati autonomní ustanovení všem agnátům dohromady, nikoliv pouze panovníkovi jakožto hlavě rodiny, nebo jakožto absolutnímu vladaři. Viz též předposlední odstavec tohoto statutu, jakož i úvodní a předposlední odstavec dodatku k němu.

[12]) Z toho jest patrno, že rodinný statut obsahuje nejen kodifikaci dosavadního práva, nýbrž i některá ustanovení nová. Novými jsou zajisté většinou finanční ustanovení §§ 42 a n.

[13]) Německý text užívá promíseně slov Durchlauchtigstes a Durchlautiges Erzhaus a p., v příkladě vyznačujeme to slovy nejjasnější a jasný.

ze vdov po jeho předchůdcích ve vládě, jsou-li ony snad na živu,

z pánů arcivévodů a paní arcivévodkyň, kteří pocházejí v mužské linii od Jeho Veličenstva panujícího císaře nebo od některého ze synů společných prarodičů (Stamm-Eltern), Jich Veličenstev císařovny a královny Marie Terezie a Římského císaře Františka I., z manželství stavu přiměřeného (standesmässig), schváleného pokaždé od nejvyšší vrchní hlavy rodiny (von dem jedesmaligen Allerhöchsten Familien-Oberhaupte), a sice paní arcivévodkyně, dokud se nevyvdají z arcidomu přiměřeně stavu, konečně

z uznaných manželek pánů arcivévodů, též i jako vdov, pokud ve vdovství setrvávají.

§ 2. Císaři a vrchní hlavě rodiny přísluší nejen suverenita a soudnictví nad všemi členy rodiny, ale též ještě právo zvláštního dozoru, jež se vztahuje zvláště na poručenství, kurately a sňatky, vůbec na všechna jednání a poměry nejvyšších členů rodiny, která mohou míti vliv na čest, důstojnost, klid, pořádek a blaho nejjasnějšího arcidomu.

§ 3. Naproti tomu mají všichni členové rodiny krom případného nároku na nástupnictví ve vládě, jejž získali podle příslušného domácího zákona narozením, ještě právo

a) aby byli veřejně uznáváni za prince a princezny císařského domu, aby tak s nimi se jednalo, tudíž aby mohli se účastniti ve všech jim jakožto takovým příslušejících právech, důstojenstvích a přednostech, pokud nenastane úplná nebo omezená suspense tohoto práva výrokem nejvyšší vrchní hlavy rodiny, a

b) právo, aby byli opatřeni stavu přiměřeným vybavením (Ausstattung) a též takovými prostředky k výživě podle dalších ustanovení tohoto statutu.

§ 4. U větví nejvyššího císařského domu s vlastní suverenitou přísluší sice pokaždé vrchní hlavě oné větve tatáž práva a závazky ohledně její jednotlivých členů, jež právě byly uvedeny ohledně nejvyšší vrchní hlavy rodiny; poněvadž však jsou částmi celého domu a berou účast na jeho právech, poctách a přednostech, plyne z povahy věci, že Jeho Veličenstvo císař má se dozvěděti jakožto svrchovaná hlava rodiny o všech osobních a rodinných poměrech týkajících se oněch jednotlivých větví, a

o všech podstatných usneseních na to se vztahujících, a že má býti vzat slušný zřetel na nejvyšší jeho radu.

II. TITUL.

O plnoletosti, poručenstvích a kuratelách.

§ 5. Poněvadž jest veledůležito pro blaho státu, aby pokud možno byla omezena doba nezletilosti vládce nebo každého (jeweiligen) následníka trůnu, aby dle možnosti byl zkrácen nebo aby vůbec nenastal (zur Vermeidung) vždy škodlivý případ vladařství, máme za to, přihlížejíce nejen k domácím řádům a smlouvám sjednaným v domě Habsburském, dále k případům se přihodivším, ale i k prohlášením za plnoletého, jež se v některých Našich státech a v domě Lotrinském stala ještě dříve, že můžeme klidně ustanoviti dobu plnoletosti vladaře nebo syna každého suveréna, jenž jest bezprostředně k nástupnictví na trůn povolán, na dokončený šestnáctý rok.[14])

§ 6. Pro ostatní však prince a princezny Našeho jasného arcidomu určujeme pro plnoletost dokonaný dvacátý rok.

§ 7. Rozumí se však samo sebou, že vždy zůstává vyhrazeno suverénu a vrchní hlavě rodiny, aby dříve prohlásil za zletilého nejen následníka trůnu, ale i některého druhorozeného (eines nachgebohren) prince nebo princeznu císařského domu, nastanou-li nutné okolnosti a je-li prokázána zralost rozumu, nebo aby prohlášení toto ze závažných důvodů oddálil přes shora uvedenou dobu.

§ 8. Účinky zletilosti jsou:

1. Zánik případného poručenství.

2. Právo, aby suverén, jenž byl pod poručenstvím, ihned nastoupil na trůn, taktéž i následník trůnu, až se trůn uprázdní.

3. Pro všechny prince a princezny právo na vlastní správu jmění a právo moci se platně zavazovati, pokud se tato práva nepříčí všeobecným zákonům a těmto ustanovením.

4. Právo na zvláštní dvůr a sustentaci nebo apanáži za oněch podmínek, jež jsou blíže ustanoveny v 6. titulu.

§ 9. Případy kurately nad osobami, jež nejsou nezletilé, řídí se všeobecným zákonem.

---

[14]) Viz poznámku [10]).

§ 10. Testamentární ustanovení poslední panující vrchní hlavy rodiny rozhodují s plnou platností o poručenství nad jeho nezletilým následníkem, a poněvádž ohledy, které nastávají při ustanovení poručníka suverénu, jsou tak rozmanité a následky tohoto ustanovení jsou tak mimořádně důležité (von so ausnehmenden Wichtigkeit), že nelze předvídati, které ustanovení bude nejvíce odpovídati v každém případě blahu státu a prospěchu Našeho arcidomu, což však může býti posouzeno pouze od každého vladaře s jakousi jistotou, máme především za svoji povinnost co nejdůtklivěji vložiti na srdce všem Našim nástupcům ve vládě, aby v těch případech, kde by se naskytala i jen vzdálená možnost poručenství a vladařství za nezletilosti budoucího suveréna, neopomenuli v čas učiniti opatření vyhovující co nejvíce pokaždé všem okolnostem.

Mělo-li by se však krom očekávání přihoditi, že by některý z Našich nástupců ve vládě byl z tohoto světa odvolán vůlí Božské prozřetelnosti dříve, než by ustanovil něco o poručenství nad svým nezletilým následníkem, tu má přejmouti toto poručenství plnoletý arcivévoda, povolaný podle zavedeného řádu následnictví v prvé řadě k dědické posloupnosti, který ani nemá vlastní suverenity, ani nenáleží k linii arcidomu s vlastní suverenitou, a bydlí uvnitř hranic mocnářství, avšak současně má své bydliště přenésti do sídla vlády.

Arcivévodové s vlastní suverenitou, nebo kteří příslušejí k linii arcidomu s takovou suverenitou, nebo bydlí vně rakouské monarchie, mohou státi se poručníky jen, nejsou-li tu zcela vhodní princové, musí však i potom bydliště své zvoliti v sídle vlády.

§ 11. Pokud se týče ostatních princů a princezen Našeho jasného arcidomu, mají též plnou platnost otcovská ustanovení ohledně jmenování poručníka, ať se stala testamentem nebo jiným způsobem, jakmile dostalo se jim pokaždé potvrzení suveréna a vrchní hlavy rodiny.

Není-li takovéhoto potvrzeného ustanovení, jmenuje císař jakožto vrchní hlava rodiny poručníka nezletilým princům a princeznám, nebo spoluporučníka, je-li jich jasná matka na živu a s to věnovati se poručenství.

§ 12. V obou případech, totiž je-li poručenství jmenováno otcem a od suveréna pouze potvrzeno, nebo je-li od tohoto přímo

jmenováno, přísluší vrchní poručenství císaři a nejvyšší hlavě rodiny, jemuž též poručníci odpovídají a skládají účty.

§ 13. Ustanovení §§ 11 a 12 platí též pro kurately.

§ 14. Při větvích Našeho jasného arcidomu s vlastní suverenitou vykonává přirozeně ten, kdo právě hlavou této větve jest, ohledně svých příslušníků svrchu označená práva týkající se určení plnoletosti, poručenství a kurately podle státních základních zákonů, jež snad o tom existují, nebo podle zvláštních rodinných statutů. Spočívá však v povaze všeobecného svazku rodinného, jenž objímá všechny větve arcidomu, jakož i v účelu udržeti svornost prospěšnou pro všechny jeho větve, aby společná nejvyšší vrchní hlava rodiny též byla uvědomována o takovýchto rodinných ustanoveních a jich motivech, jakož i aby v případech, kde proti lepšímu očekávání by se nebylo stalo žádné opatření, toto bylo ponecháno na vůli nejvyšší vrchní hlavě rodiny.

III. TITUL.

O sňatcích princů a princezen císařského domu.

§ 15. Žádný princ a žádná princezna Našeho císařského domu nesmí vejíti v manželský svazek bez svolení toho, jenž v tu dobu jest vrchní hlavou rodiny.

§ 16. Toto svolení udílí se ratifikováním svatební smlouvy nebo jiným formálním projevem.

§ 17. Svatební smlouva uzavřená bez tohoto potvrzení má býti pokládána za neplatnou a ničí (null und nichtig) a nezakládá pro osobu sesdanou (angetraute Person) a pro její děti ani nároky na dědickou posloupnost, apanáž, vdovské požitky (Witthum), výbavu, nebo na stav, titul a znak členů Našeho domu, ani na jiné právní následky manželského svazku.

§ 18. V případech, kde by snad vznikl spor o platnosti nebo neplatnosti sňatku v nejjasnějším arcidomu, jest rozhodnutí vyhraženo vrchní hlavě rodiny.

§ 19. Sňatky na levou ruku nebo tak zvané morganické sňatky mohou býti platně uzavírány v Našem císařském domě též jen pokaždé se svolením vrchní hlavy rodiny.

§ 20. I nadále mají býti k dalšímu upevnění (sollen fernerhin zu mehrerer Befestigung ... gehandhabt werden) stávajícího

řádu dědické posloupnosti a řádu domácího zachovávána prohlášení,[15]) jež jsou zavedena v nejvyšším arcidomu při svatbách princezen, když obdržely výbavu a odbytné, kteráž prohlášení má ženich potvrditi, a jimiž se ony za sebe a své potomstvo vzdávají nejen práva nástupnictví na trůn, ale též případných intestátních dědických práv ve prospěch mužského kmene a ženských linií, jež podle řádu posloupnosti před nimi mají přednost.

§ 21. Adopce mohou se díti v nejvyšším arcidomu jen mezi členy rodiny a s potvrzením nejvyšší vrchní hlavy rodiny, nemají však vlivu na právo následnictví na trůn.

§ 22. Ve větvích Našeho arcidomu s vlastní suverenitou vykonávají hlavy těchto větví práva společné vrchní hlavy rodiny pro členy jich ohledně sňatků, a lze s důvěrou očekávati, že v žádné z těchto větví nebudou se zřetelem na společná práva všech členů rodiny a na pásky, jež spojují všechny větve společného domu, zanedbávány stejnorodé zásady a společné rodinné zájmy, které byly ode dávna při sňatcích v arcidomu zachovávány.

IV. TITUL.

Dozor vrchní hlavy rodiny na některá jiná jednání členů rodiny.

§ 23. Pokoj a jednota, jež ve vznešeném postavení jasného arcidomu musí býti nutně zachovávány k vlastnímu jeho blahu jakož i k prospěchu státu mezi všemi větvemi a členy rodiny, a pokud možno uvarování každého skutku, jenž by mohl míti nepříznivý vliv na jeho čest a prospěch, vyžadují toho nezbytně, aby nejvyšší vrchní hlava rodiny mohla budoucně vykonávati pečlivý dozor na každé jednání jednotlivých členů rodiny, z něhož by mohl vzniknouti dříve nebo později takovýto škodlivý vliv, a aby tudíž k tomu měla právo uznané celým domem.

§ 24. Přísluší tudíž nejvyšší vrchní hlavě rodiny, aby měla vědomost o výchově všech princů a princezen arcidomu, a aby bděla nad tím, aby tato výchova obdržela směr odpovídající vznešenému postavení a určení nejvyšších členů rodiny, aniž by způsob výchovy, jehož jednotlivé nejvyšší hlavy rodiny uznají za

[15]) Viz závěrečnou stať tohoto článku.

dobré použíti ve své otcovské péči, byl více omezován, než by toho snad vyžadovaly zájmy rodiny nebo zájem státu.

§ 25. Neméně důležité jsou v onom vyšším vztahu založení domácností (Etablissements) každého jednotlivého člena rodiny, volby stavu (Standeswahlen), volby jich dvoru, to jest osob, jež mají tvořiti jich nejbližší okolí, jich cesty, zvláště do ciziny. Všechna tato a podobná jednání, jež nejsou bez vlivu na pokoj, pořádek, čest i blaho arcidomu, jakož i státu, zůstávají tedy podrobena dozoru nejvyšší vrchní hlavy rodiny, a nemohou býti předsevzata bez jejího vědomí a souhlasu.

§ 26. Tatáž práva přísluší hlavám větví arcidomu s vlastní suverenitou nad oněmi členy rodiny, jež přísluší k těmto větvím, pokud by oni členové nevstoupili svými osobními poměry do bližšího svazku s hlavním kmenem.

V. TITUL.

O soudnictví nad osobami příslušejícími k císařské rodině.

§ 27. Sporné a nesporné soudnictví nad osobami příslušejícími podle § 1 k arcidomu, jež nestojí pod jinou suverenitou, nebo samy nejsou suvereny, má ve všech případech, jež nejsou vyňaty nebo nejsou vyhraženy bezprostřednímu rozhodnutí (Bestimmung) vladaře a vrchní hlavy rodiny, býti vykonáváno v prvé stolici podle zvyklostí (Herkommen) od Našeho nejvyššího maršálského úřadu, v druhé stolici od dolnorakouského appellačního soudu, v třetí stolici od nejvyššího soudního místa ve jménu císaře a nejvyšší hlavy rodiny podle zákonů a předpisů platných v monarchii.

§ 28. Mezi případy, jež jsou vyňaty ze soudnictví nejvyššího maršálského úřadu patří hlavně ony, v nichž by mohly vzniknouti soukromoprávní spory mezi jednotlivými členy arcidomu. V takových případech mají sporné strany zvoliti si rozhodčí a oznámiti je vrchní hlavě rodiny, připojíce k potvrzení kompromis. Kdyby se nemohly shodnouti o volbě rozhodčích, zůstává jich jmenování vyhraženo vrchní hlavě rodiny. Rozhodčí mají říditi jednání a rozhodnouti podle všeobecně platných zákonů. Z tohoto rozhodnutí jest přípustno odvolání k vrchní hlavě rodiny jen tehdy, když si sporné strany výslovně toto odvolání

v kompromisu vyhradili a když dosáhli potvrzení kompromisu i v tomto bodu.

§ 29. Nejvyšší maršálský úřad má zakročovati ve všech záležitostech officiosního soudnictví, týkajících se osoby nebo jmění císařských členů rodiny, zvláště v případech úmrtí, a má úředně jednati podle zákona a svých zvláštních instrukcí. Avšak jako jsme Nám a Našim nástupcům ve vládě vyhradili bezprostřední jmenování nebo potvrzování poručníků a kurátorů v Našem císařském domě, dále nejvyšší dozor nad nimi, tak chceme též, aby nebylo přikročeno k publikaci nebo vykonání testamentu některého zemřelého člena rodiny dříve, nežli do testamentu pokaždé přímo nahlédne suverén a vrchní hlava rodiny, pokud se tak snad již nestalo za životní zůstavitelova.

§ 30. V případech, kde by byl vyžadován soudní výslech nebo jiný soudní úkon týkající se některého člena Našeho císařského domu v jakékoliv právní záležitosti, má rekvisice býti řízena na nejvyšší maršálský úřad, jenž má postupovati podle předpisu a v nepřítomnosti dotyčného nejjasnějšího člena rodiny delegovati onen soudní úřad, jenž mohl by nejvhodněji provésti dotyčný úkon.

§ 31. U členů jasné rodiny platí písemní ujištění dané místo přísahy za skutečné složení přísahy a má všechny její právní následky.

§ 32. Právní případy, jež nejsou vyňaty, a jichž účastní se členové Našeho arcidomu jako žalovaní, mají býti projednávány a rozhodovány u nejvyššího maršálského úřadu. Tento soud nelze vyloučiti smlouvou. Jurisdikce nejvyššího maršálského úřadu nevztahuje se však na věcné žaloby, které jsou vznášeny proti členům jasné rodiny pro statky nemovité. Ohledně těchto zůstává při všeobecném předpisu o soudu rei sitae. Nejvyšší maršálský úřad má se vynasnažiti, aby processy jasných princů a princezen byly pokud možno ukončeny smírem.

§ 33. Ačkoliv jsme sice bezpečně přesvědčeni a od Boha jako milost nebes si vyprošujeme, aby nikdy nepřihodil se případ, kdy by mělo nastati trestní řízení proti některému členu Našeho císařského domu; přece chceme Nám jakož i Našim nástupcům ve vládě výslovně pro takový případ vyhraditi, aby podle okolnosti případu činili ona opatření, jež budou vyžadovati

výkon práva (Handhabung des Rechtes), blaho státu, jakož i čest a prospěch Našeho domu.

§ 34. Právě tak vyhrazujeme Nám a Našim nástupcům učiniti okolnostem přiměřené opatření v případech, kdy by snad bylo žádáno o zabavení svršků v civilních právních věcech proti některému členu Našeho domu.

Za opatření omezující svobodu nemůže býti žádáno proti žádnému členu arcidomu.

§ 35. Nad členy Našeho jasného arcidomu, kteří příslušejí k jeho větvím s vlastní suverenitou, patří přirozeně jurisdikce suverenní vrchní hlavě této větve, pakli se snad neusídlili takovíto členové trvale v Našich státech.

VI. TITUL.

O apanážích, vybavení, vdovských požitcích a vůbec o jmění a příjmech nejvyšších členů rodiny.

§ 36. Tak jako přísluší od narození každému princi a každé princezně, jež se narodili v Našem jasném arcidomu z manželství stavu přiměřeného, schváleného pokaždé od nejvyšší vrchní hlavy rodiny, právo případného následnictví na trůn podle ustanovení příslušného plně platného a nezvratitelného domácího zákona z 19. dubna 1713, jenž sluje pragmatická sankce, a jako páni arcivévodové a paní arcivévodkyně, taktéž i řádně uznané manželky a vdovy pánů arcivévodů mají řádný nárok na všechny přednosti, důstojenství a vyznamenání, jež jsou předepsány a zavedeny pro členy panujících domů, právě tak přísluší jim po právu výživa odpovídající jich vznešené hodnosti a původu, a přiměřené vybavení.

O soukromém jmění pánů arcivévodů a paní arcivévodkyň.

§ 37. Každý člen Našeho arcidomu může vlastními úsporami, odkazem, darem nebo z jiných zákonných titulů nabývati ve volné vlastnictví jmění a o něm pořizovati jak mezi živými, tak i pro případ smrti podle ustanovení zákona, pokud tato statuta neustanovují žádné výjimky; pouze suverén není vázán při dis-

posicích se svým soukromým jměním na všeobecný občanský zákon.

§ 38. Není-li posledního pořízení, nastupuje zákonná intestátní dědická posloupnost jak ohledně soukromého jmění suveréna tak ohledně takového jmění jednotlivých členů rodiny, avšak pouze ve prospěch mužského kmene, a u ženských členů a jich potomstva jen po vymření mužského kmene, leda že by bylo ve zvláštních smlouvách, na př. svatebních, v jich prospěch výslovně něco jiného ustanoveno, nebo že by některá provdaná paní arcivévodkyně umírajíc bez testamentu zanechala pouze dcery, v kterémžto případě přechází její jmění na tyto dcery, i kdyby v svatebních smlouvách nic nebylo o tom ustanoveno. Ženští členové jasného arcidomu mají, je-li tu mužská linie, v ů b e c míti zákonný nárok pouze na přiměřené věno a vybavení, a až do svého provdání na výživu stavu přiměřenou.

§ 39. Členové větví jasného arcidomu s vlastní suverenitou nemají též, je-li tu mužský kmen v hlavní větvi, nárok na intestátní dědění, jež v této větvi nastanou, poněvadž má se za to, že tyto zvláštní větve se ho vzdaly získavše suverenitu.

O s p o l e č n é m r o d i n n é m j m ě n í.

§ 40. Společné rodinné jmění skládá se nyní a budoucně, dokud snad nebude rozmnoženo:

a) z tak zvaných avitikálních statků, podléhajících uherským zákonům, pocházejících z pozůstalosti v Pánu zesnulé císařovny Alžběty, manželky Jeho zesnulého Veličenstva císaře Karla VI., jež jsou ve správě vrchní hlavy rodiny, jichž výtěžky mají jako dosud býti rozdělovány mezi ony členy rodiny, kteří na to mají zákonný nárok;

b) z rodinného zaopatřovacího fondu, založeného Naší paní prabábou, slavné paměti, [Jejím] Veličenstvem císařovnou a královnou Marií Terezií, ohledně něhož vyžádavše si souhlasu plnoletých princů Našeho císařského domu při tom súčastněných, a uváživše nejen ustanovení o tom dosud platná, ale i poměry od té doby se změnivší, nařizujeme z Naší suverenní moci a jako vrchní hlava rodiny následovně:

§ 41. Rodinný zaopatřovací fond má budoucně býti pod dozorem a ve správě dočasného vladaře a vrchní hlavy arcidomu,

jenž též jediný má právo vyměřiti příspěvky (Zuflüsse) připadající z toho jednotlivým členům rodiny.

§ 42. Poněvadž by při mnohonásobném rozvětvení a značném rozmnožení Našeho císařského domu, jež nastalo z Božího požehnání, rodinný zaopatřovací fond již nestačil, aby kryl výživu stavu přiměřenou, jaká přísluší podle ustanovení Našich jasných předků a zvláště podle domácího zákona z 3. dubna 1754, jejž stanovila Naše právě zmíněná paní prababa císařovna a královna Marie Terezie slavné paměti s Jeho Veličenstvem jasným manželem, císařem Františkem, dále podle ustanovení tohoto rodinného statutu každému nezaopatřenému princi a každé princezně Našeho domu, poněvadž dále směřoval úmysl jasné zakladatelky tohoto fondu hlavně k lepšímu zaopatření její descendence, čehož jest často třeba též z důvodů státních, kteréžto případy se nutně zmnohonásobí při větším rozmnožení domu, a poněvadž konečně dostalo by se ještě vždy podstatného ulehčení státu, jehož povinností jest dle uznaných státoprávních zásad krýti stavu přiměřenou výživu všech členů panujícího domu, kdyby byl existencí tohoto fondu sproštěn pravidelně mimořádných příspěvků k lepšímu zaopatření jednotlivých členů vladařského domu a k rozmnožení lesku je obklopujícího, jenž jest též k prospěchu všeobecnému (das allegemeine Beste befördernden Glanzes); nařizujeme tímto, že rodinný zaopatřovací fond nemá budoucně, ani zcela ani z části, přispívati k těm obnosům, které jsou vypláceny u státních pokladen podle přítomného rodinného statutu členům Našeho císařského domu jaká apanáž, sustenstace, plat vdovský, jehelné, věno, obvěnění, náklady na vybavení a zařízení, a že tudíž určení zaopatřovacího fondu má pouze v tom spočívati, aby z něho bylo placeno to, co zeměpán uzná za dobré povoliti jakožto přiměřené okolnostem, blahu státu a císařského domu, co příspěvek k penězům na výživu plynoucím ze státních pokladen a k ostatním platům, nebo ke krytí jiných výdajů a potřeb členů nejjasnější rodiny.

§ 43. Aby zaopatřovací fond byl budoucně udržován v tom stavu, aby mohl vyhověti [svému] určení pro lepší zaopatření četných druhorozených členů Našeho císařského domu ve všech případech, kde by se to mohlo zdáti žádoucím a nutným, nebo [aby mohl vyhověti svému určení] pro dočasnou jich podporu,

nemá jeho kapitál nikdy býti zmenšován, a též, co se týče ročních užitků, má býti o to pečováno, aby libovolným poskytováním výhod jednotlivci nenastal úbytek v jiných nutných případech.

Pročež má býti ročně rozdílena pouze třetina čistého příjmu rodinného zaopatřovacího fondu podle kmenů mezi členy Našeho domu, kteří mají na tento fond přednostní právo, ostatních dvou třetin má však býti použito podle uvážení suveréna k mimořádným podporám atd. oněch členů rodiny, jež by jich snad měli potřeby, pokud by však takové případy nenastaly, k rozmnožení kmenového kapitálu. Rozumí se též samo sebou, kdyby snad nastal případ, že by některé z částí podle dřívějších nařízení od fondu oddělených k němu zpět připadly, že nařízení právě uvedená měla by plnou platnost pro takovéto reinkorporované části.

§ 44. Princové a princezny větví Našeho arcidomu s vlastní suverenitou nemají sice pravidelně žádných nároků na účast na požitcích z rodinného fondu zaopatřovacího, poněvadž se má za to, že větve tyto se nároku vzdaly, přece však zůstávají jim tyto [nároky] vyhrazeny pro případ výjimečných událostí působících podstatnou změnu v jich poměrech.

O nárocích pánů arcivévodů a paní arcivévodkyň na stát.

§ 45. Právě tak, jako jest obzvláště nepopíratelnou povinností státu hraditi výživu a náklady, odpovídající lesku koruny, suverena a následníka trůnu spolu s jich manželkami, právě tak jsou zahrnuty ve všeobecných výdajích na udržování dvoru též náklady na výživu a výchovu ostatních dětí suveréna a dětí následníka trůnu, dále sourozenců suveréna, dokud jsou nezletilí a nemají vlastní domácnosti.

§ 46. Děti druhorozených arcivévodů mají, pokud jsou nezletilé, dostávati pravidelně výživu a výchovu z onoho příjmu, jenž byl přikázán jich jasnému otci, když si založil domácnost a se oženil. Kdyby snad přišli o otce dříve, než se staly zletilými, a nebylo by po jeho smrti dostatečného fondu v zajištěném příjmu této větve ke krytí nákladů na výživu a výchovu odpovídající jich vysoké hodnosti, tu přísluší suverénu a vrchní hlavě rodiny jakožto vrchnímu poručníku, aby určil částku, jež má

býti k tomu konci přidána buď ze zaopatřovacího fondu nebo podle okolností ze státního jmění.

§ 47 Plnoletí druhorození princové, neměli-li by otce, a plnoleté princezny, neměly-li by současně ani otce ani matky, dostávají ode dne plnoletosti, a nenastanou-li výjimečně případy dále níže zmíněné, nárok na vlastní apanáže, které mají jim býti vypláceny dvorním platebním úřadem dotovaným od státu; až do té doby přísluší jim podle ustanovení § 51 pouze požitek přiměřené sustentace. Zvláštní motivy a okolnosti mohou však odůvodniti u princů již za životbytí otce, jakož i u princezen za životbytí matky nutnost vlastního domu a domácnosti (Hof- und Haushaltes) a tudíž právo užívati apanáži od státu, o čemž však má sama rozhodnouti nejjasnější vrchní hlava rodiny.

§ 48. Vzavše v zralou úvahu nařízení Našeho praotce (Ahnherrn) v Pánu, císaře Ferdinanda II., a Našich prarodičů slavné paměti, Jich Veličenstev císaře Františka a císařovny a královny Marie Terezie, ohledně apanáže pánů arcivévodů a paní arcivévodkyň, a neméně též nynější podstatně změněné okolnosti a stav státu, ustanovujeme tímto apanáže druhorozených pánů arcivévodů, kteří jsou syny nebo bratry suveréna a vrchní hlavy rodiny, na sedmdesát pět tisíc zlatých konvenční měny ročně, apanáže paní arcivévodkyň, dcer nebo sester suveréna, na dvaačtyřicet tisíc zlatých, ostatních pánů arcivévodů a paní arcivévodkyň však, u pánů arcivévodů na pětačtyřicet tisíc zlatých, a u paní arcivévodkyň na čtyřiadvacet tisíc zlatých, avšak v ten způsob, že apanáž požívající princové a princezny mají z toho hraditi veškeré potřeby svého domu a domácnosti, a že pro případ, že by některý z pánů arcivévodů nebo paní arcivévodkyň apanáž požívajících trvale bydlel u dvoru a byl trvale a stavu přiměřeně opatřován z všeobecného fondu k vydržování dvora bydlem, kuchyní, sklepem, stájí atd., že by měla ze svrchuzmíněných obnosů apanáží třetina plynouti ke krytí těchto výdajů.

§ 49. Tyto apanáže jsou poskytovány z jmění státního, poněvadž povinností státu jest stavu přiměřená výživa všech individuí přináležejících k vladařské rodině, a nemá při tom býti brán zřetel na plat a jiné systemisované požitky při skutečné službě, ať civilní, ať vojenské, pánů arcivévodů.

§ 50. Závazek státu hraditi apanáž odpadá však úplně nebo z části přestává:

a) je-li některá arcivévodská linie již v ten způsob trvale dotována, že apanáže jednotlivých její členů mohly by býti z této dotace hraženy;

b) když by některý pan arcivévoda buď od církve nebo od státu (avšak nikoliv pouze jako služební plat) nebo též jiným způsobem obdržel stavu přiměřené a dostatečné opatření;

c) u paní arcivévodkyň krom provdání též vstupem do kláštera, konečně

d) uhasíná apanáž smrtí člena rodiny jí požívající.

§ 51. Až do doby, kdy zletilému panu arcivévodovi nebo paní arcivévodkyni jest přidělena vlastní apanáž, mají oni nárok na sustentaci stavu přiměřenou, jež pravidelně závisí na rozhodnutí jejich pana otce, a již jest krýti z jeho dotace. Kdyby však rodina některého pana arcivévody se do té míry rozmnožila, že by nemohl vystačiti s dotací při sňatku mu vyměřenou k výživě stavu přiměřené této četné rodiny, tu nastal by případ, že by bylo třeba jemu přispěti k hraženi sustentací buďto se strany rodinného fondu nebo státu; pro takovéto sustentace má pravidelně býti vzata za měřítko polovina svrchu vyměřených apanáží pro každého jednotlivého člena rodiny. Právě tak slušelo by potřebné sustentace poskytnouti, zůstanou-li paní arcivévodkyně po smrti svého pana otce u své paní matky žijící ve stavu vdovském.

§ 52. Páni arcivévodové a paní arcivévodkyně mají při zřízení vlastní trvalé domácnosti a dvoru nárok na zařízení stavu přiměřené, a arcivévodkyně při svém provdání [nárok] na výbavu a věno.

§ 53. Obnos zařízení nebo vybavení ustanovujeme při arcivévodech nebo arcivévodkyních, jež jsou sourozenci, syny nebo dcerami suveréna nebo následníka trůnu, nejméně na čtyřicet tisíc zlatých, u ostatních arcivévodů a arcivévodkyň nejméně na dvacetpět tisíc zlatých.

§ 54. Věno dcer a sester suveréna, jakož i dcer následníka trůnu stanovíme na dvakrátstotisíc zlatých a ostatních paní arcivévodkyň na stotisíc zlatých.

Vstoupí-li paní arcivévodkyně do kláštera, má býti zařízeno to, co okolnosti a slušnost vyžadují.

§ 55. Výbava a věno paní arcivévodkyň mají býti podle těchto ustanovení jak ve hlavní linii, tak i ve vedlejších hrazeny pouze ze jmění státního.

§ 56. Při sňatku každého pana arcivévody má býti zajištěno jeho manželce obvěnění a jitřní dar, dále po dobu trvání manželství pro její osobní potřeby přiměřené jehelné, a pro případ, že by manžel dříve zemřel, požitky vdovské.

§ 57. Obnosy tyto závisejí na stipulacích dotyčných svatebních smluv, jež vždy podléhají schválení suveréna a vrchní hlavy rodiny, avšak vdovská výživa paní arcivévodkyně nemá býti v žádném případě menší než apanáž neprovdané arcivévodkyně, jež by byla ve stejné linii se zemřelým manželem oné [vdovy], a jehelné ne menší, než třetina zmíněné apanáže.

§ 58. Právě tak, jako má býti postaráno při sňatku pana arcivévody, nemá-li již dostatečného vlastního jmění, o to, aby byl přiměřeně dotován, právě tak má býti zároveň pamatováno na krytí potřebných obnosů pro jitřní dar, obvěnění, jehelné a zvláště pro požitky vdovské pro případ, že by arcivévodská manželka snad ovdověla, pokud to nemůže se státi pomocí vlastního jmění ženícího se pana arcivévody.

§ 59. Poněvadž jak v individuelních případech, kde by toho snad vyžadovaly okolnosti pro blaho našeho domu a státu, tak i všeobecně při podstatné změně poměrů stane se snad radno a potřebno provésti změny v hořejších ustanoveních ohledně apanáží, sustentací, věna, vybavení a jiných takových pro členy Našeho arcidomu ustanovených platů, vyhražujeme Nám a Našim nástupcům ve vládě vždy právo, provésti v těchto ustanoveních ony změny, jež bude radno.

§ 60. Obnosy poukázané u zaopatřovacího fondu nebo u dvorních a státních pokladen jako apanáž, sustentace, jehelné nebo plat vdovský nemohou býti ani postoupeny ani zastaveny, ani soudně zabaveny nebo obstaveny.

§ 61. Hořejší ustanovení o apanážích, vybavení, vdovské výživě atd., netýkají se oněch větví Našeho nejvyššího arcidomu, které mají vlastní suverenitu, jimž přísluší učiniti vlastní případná opatření a podle nich jednati.

Tento rodiný statut, jenž byl zřízen ve společné dohodě se všemi k tomu povolanými členy rodiny a jenž má budoucně ve všech případech, jež se naskytnou, jedině platiti, má býti uložen

ve vyhotovení od Nás vlastnoručně stvrzeném a císařskou pečetí spečtěném v tajném domácím, dvorním a státním archivu, a mají býti všem členům rodiny vydány jeho ověřené opisy.

Dáno v Našem císařském a sídelním městě Vídni třetího dne měsíce února léta po Kristově narození tisícího osmistého třicátého devátého, naší vlády čtvrtého.

Ferdinad,
m. p.

Klement Václav Lothar, kníže
z Metternich-Winneburg m. p.

K nejvyššímu rozkazu
Jeho c. k. Apoštolského Veličenstva
Frant. svobodný pán z Lebzeltern-Collenbach m. p. dvorní rada.

Dodatek,

MY
FRANTIŠEK JOSEF PRVÝ,

z Boží Milosti císař Rakouský, král Český atd. a Apoštolský král Uherský.

Jsouce vždy vedeni přáním zachovati Našemu vznešenému arcidomu až do nejzazší budoucnosti nezkaleně lesk a vážnost, jakož i vycházejíce z úvahy, jaký význam má, aby při tak důležité listině, jako jest rodinný statut vydaný od Našeho v Pánu odpočívajícího pana strýce Jeho Veličenstva císaře a krále Ferdinanda dne 3. února 1839 za rady a souhlasu všech agnátů arcidomu, každé důležité ustanovení v ní obsažené nalezlo správný, každou pochybnost vylučující výklad a vysvětlení a pro věčné časy [jej] podrželo, rozhodli jsme se, vyžádavše si rady a souhlasu Našeho milého pana synovce, nejjasnějšího arcivévody Františka Ferdinanda z Rakouska-Este, jakož i všech ostatních agnátů Našeho nejjasnějšího arcidomu, a znovu potvrdivše shora-uvedený rodinný statut, vyhlásiti a ustanoviti, jak následuje:

Poněvadž v titulu I. § 1 rodinného statutu jest ustanoveno, že sňatek stavu přiměřený, schválený od nejvyšší vrchní hlavy

rodiny jest základní a přední podmínkou, aby potomci z takovéhoto manželského svazku pocházející byli pokládáni za příslušníky nejvyššího arcidomu, a tudíž (demgemäss) aby mohli nabýti požívání práv, předností, důstojenství, titulů, znaků atd., příslušejících jeho členům, vyhlašujeme tedy, že za sňatky stavu přiměřené mají budoucně býti pokládány [ony], v něž vcházejí členové Našeho nejjasnějšího arcidomu

1. s členy nejvyššího arcidomu,

2. s členy jiného křesťanského, nyní nebo dříve suverenního domu nebo

3. jež uzavírají s členy takových knížecích domů, jimiž přísluší právo rovnorodosti podle čl. XIV. německé spolkové akty[16]) a podle vlastnoručního listu Jeho zesnulého Veličenstva císaře Františka I. de dato Prešpurk 17. září 1825, a které jsou podle jmén uvedeny v seznamu připojeném k tomuto Našemu prohlášení.[17]) Při tom se předpokládá, že osoby, s nimiž členové Našeho domu uzavírají sňatek, pocházejí z manželství, jež jsou pokládána za stavu přiměřená podle domácích zákonů dotyčné nejvyšší nebo vysoké rodiny nebo, není-li takových ustanovení, podle zásad v tomto prohlášení blíže rozvedených. Sňatky mezi členy Našeho domu a členy knížecího domu, jemuž podle čl. XIV. německé spolkové akty a podle svrchu zmíněného vlastnoručního

---

[16]) Z 8. června 1815.

[17]) Seznam tento obsahuje tyto mediatisované knížecí rodiny, jež 1. v rakouské monarchii sídlily: Auersperg, Colloredo-Mannsfeld, Esterhazy, Kaunitz-Rietberg, Khevenhüller, Lobkowitz, Metternich, Rosenberg, Salm-Reifferscheid-Krautheim, Schwarzenberg, Schönburg-Waldenburg, Schönburg-Hartenstein, Starhemberg, Trautmannsdorff, Windisch-Graetz; 2. v ní nesídlily: Aremberg (vévoda), Bentheim-Steinfurt, Bentheim-Teklenburg nebo Rheda, Croy (vévoda), Fugger Babenhausen, Fürstenberg, Hohenlohe-Langenburg-Langenburg, Hohenlohe-Langenburg-Oehringen, Hohenlohe-Langenburg-Kirchberg, Hohenlohe-Waldenburg-Bartenstein, Hohenlohe-Waldenburg-Bartentein-Jaxtberg, Hohenlohe-Waldenburg-Schillingfürst, Isenburg-Ofenbach-Birstein, Leyen, Leiningen, Looz-Coswaren (vévoda), Loewenstein-Wertheim-Rosenberg, Loewenstein-Wertheim-Frauenberg, Oettingen-Spielberg, Oettingen-Wallerstein, Salm-Salm, Salm-Kyrburg, Salm-Reifferscheid-Krautheim, Salm-Horstmar, Sayn-Wittgenstein-Berleburg, Sayn-Wittgenstein-Hohenstein, Solms-Braunsfels, Solms-Lich a Hohensolms, Waldburg-Wolfegg-Waldsee, Waldburg-Zeil-Trauchburg, Waldburg-Zeil-Wurzach, Wied, Thurn a Taxis.

listu Našeho v Pánu odpočívajícího pana děda přísluší právo rovnorodosti, platí jenom tehdy za stavu přiměřené, jestliže buď i podle rodinného statutu tohoto knížecího domu rovnorodost jest předpokladem sňatku stavu přiměřeného nebo, není-li takovéhoto statutárního ustanovení, jestliže člen knížecího domu, s nímž by některý člen Našeho nejjasnějšího domu měl v úmyslu sňatkem se spojiti, může prokázati o svém šlechtickém rodu rytířský původ, právo k turnajům a právo kompetence o nadace a místa vyhrazená starobylé šlechtě (die Ritter-, Turnier- und Stiftmässigkeit des Adels) tím, že vykáže podle přiloženého vzorce[18]) vyvozený původ svůj od osmi předků po meči a tolikéž po přeslici, jakož i od rodičů z pátého kolena oboustranné přímé linie, a může-li dále přísně prokázati se strany dvou mužských předků v pátém kolenu šlechtický stav trvající nejméně tři sta let bez přerušení, jakož i rytířský původ u ostatních šestnácti šlechtických rodů.

Všechny ostatní sňatky nemohou býti pokládány za sňatky stavu přiměřené. [Sňatky takové] platí pouze za sňatky k levé ruce nebo tak zvané sňatky morganické a nemají účinků sňatků stavu přiměřených.

Tato ustanovení platí též pro sňatky, jež uzavře vrchní hlava Našeho nejjasnějšího arcidomu.

Toto prohlášení, vydané za souhlasu všech k tomu povolaných členů rodiny, jež má platiti pro všechny budoucí případy jakožto jedině platný výklad a vysvětlení titulu I. § 1 Našeho rodinného statutu z 3. února 1839 a jakožto směrnice pro důsledky z tohoto paragrafu plynoucí, budiž připojeno ve vyhotovení od nás vlastnoručně stvrzeném a spečetěném k vyhotovení Našeho rodinného statutu od Jeho zvěčnělého Veličenstva císaře a krále Ferdinanda dne 3. února 1839 vlastnoručně podepsanému a spečetěnému, jež jest uloženo v císařském a královském domácím, dvorním a státním archivu, jakožto jeho integrující součástka, a buďtež vydány všem členům Našeho arcidomu autentické opisy tohoto vyhotovení.

---

[18]) Vzorec tento obsahuje schematický náčrtek rodokmenu do čtvrtého kolena, z pátého kolena uvádí jen dva předky po meči a dva po přeslici.

Dáno ve Vídni, 12. června 1900, to jest v roce Spasitel tisícím devítistém, naší vlády dvaapadesátém.

František Josef m. p.

Agenor hrabě Goluchowski m. p.

Na nejvyšší rozkaz

Jeho císařského a královského Apoštolského Veličenstva

Karel rytíř Schultes z Felzdorfu a Čimic m. p.,

c. a k. dvorní a ministerský rada.

RENUNCIAČNÍ PROHLÁŠENÍ ARCIVÉVODKYNĚ MARIE TEREZIE.

Doplňkem k §u 20 rodinného statutu uvádíme ještě jakožto příklad výtah z renunciačního prohlášení arcivévodkyně Marie Terezie z Modenské linie rodu Habsbursko-Lotrinského, jež se v roce 1868 provdala za bavorského prince Ludvíka Leopolda, potomního krále bavorského Ludvíka III. Prohlášení toto skládá z vlastní renunciační listiny, dále z přísahy renunciační, již zmíněná arcivévodkyně složila 19. února 1868 a konečně ze seznamu přítomných členů panovnického domu, zástupce ženichova, dále tajných radů a ministrů.

Podstatná část renunciační listiny zní:

»My Marie Terezie Jindřiška Dorota z Boží milosti arcivévodkyně z Rakouska-Este, královská princezna Uherská a Česká ... prohlašujeme tedy tímto, řídíce se zákony platnými v nejjasnějším arcidomu rakouském o řádu posloupnosti, a zvláště domácím zákonem vydaným naším pradědem nejslavnější paměti císařem Karlem VI. pod jménem pragmatická sankce dne 19. dubna 1713, jakož i rodinným statutem vydaným a sanktionovaným od Jeho Veličenstva císaře Ferdinanda I. dne 3. února 1839, že ze svobodné vůle, bez bázně a nucení, jakož i jsouce dostatečně poučeny o všech právních následcích, se souhlasem našeho velemilovaného budoucího pana manžela jasného královského prince Ludvíka Leopolda Bavorského a Jeho Veličenstva krále Bavorského, vzdáváme se bez omezení za nás, naše potomky, dědice a příjemce dědictví, mužského a ženského rodu, všech práv a nároků, jež nám náležejí nebo mohly by nám náležeti následkem příbuzenství, rodu a observancí na nynější a budoucí movité a nemovité jmění všech nejjasnějších členů rodiny,

a neméně všech práv a nároků na nástupnictví v království, provincie a země Jeho slavně vládnoucího Veličenstva, Rakouského císaře Františka Josefa I.

Zříkáme se tedy nejslavnostněji a v plné formě (förmlichst) všech těchto práv a nároků a vzdáváme se jich ve prospěch všech v řádném manželství splozených, nikoliv jen legitimovaných, potomků obojího rodu, jež nás předcházejí v rodu, linii a stáří, a sice, pokud tu budou od nich potomci třebas i v nejvzdálenějších stupních, takže ani my ani naši potomci, dědicové a ani kdokoliv v jejich jmenu a v nižádný čas nemá moci a chtíti sebe menší nárok činiti na zmíněné dědictví a následnictví.

Současně slibujeme za nás, naše dědice a potomky, že vždy budeme zachovávati právo primogenitury zavedené v nejjasnějším domu Rakouském a řád lineální successe ustanovený mezi mužským a ženským potomstvem, a že nedovolíme, aby ani od našich potomků ani od kohokoliv v jich jmeně bylo proti tomu jednáno z jakýchkoli důvodů, jež všechny předem uznáváme za liché, neplatné a nespravedlivé, prohlašujíce, že jsme spokojeny se jměním, jež nám dědictvím připadlo a prohlašujíce se tím za uspokojeny ohledně všech ostatních práv a nároků, nechť si mají jakékoliv jmeno a nechť nám by mohly příslušeti z jakéhokoliv důvodu.

Kdyby se však stalo, čehož Bůh uchovej, že by vymřeli všichni naši nejjasnější příbuzní, kteří nám předcházejí v rodu, linii nebo stáří a celé jich řádné mužské i ženské potomstvo, vyhražujeme si podle nejlepšího práva (in besten Form Rechtes) ve zmíněném případě pro nás jakož i pro naše dědice a potomky všechna dříve zmíněná dědická a nástupnická práva, jak nám příslušejí podle rakouského institutu primogenitury a vpředu zmíněného rodinného statutu, pročež (indem) v tomto případě má tato renunciace za naprosto neplatnou (null und nichtig) býti pokládána a nemá nám ani našim potomkům obojího pohlaví býti ke škodě. Avšak naši potomci budou moci i v tomto případě jen tehdy dosáhnouti nástupnictví na trůn, budou-li oddáni římsko-katolickému učení víry, pročež (indem) všechny, kteří se přiznávají k jiné než k apoštolské římské církvi, pro přítomnost a pro vždy vylučujeme z nástupnictví ve vládu a předem je k tomu prohlašujeme za neschopny.«

Znění listiny této potvrzuje názory v literatuře opětně projevené, že renunciace arcivévodkyň neměly významu státoprávního,[19]) nýbrž že měly jen význam majetkoprávní.

Dr. Julius Čapek:

O běžném pojištění dopravy zboží.

I. Povaha běžného pojištění.

Přizpůsobujíc se potřebám života obchodního vytvořila praksе pojišťovací zvláštní druh smluv: t. zv. běžné (generální) pojištění. Smlouva pojišťovací není smlouvou, jíž by bylo možno uzavříti prostými projevy vůle přímo po sobě následujícími. Pojistitel nemůže vzíti na sebe risiko, dokud si o něm nevyžádal od pojistníka podrobných zpráv a sám ho na jejich základě neb na základě odborného nálezu řádně neprozkoumal a neocenil. To vše zajisté vyžaduje času, důkladného rozvážení na obou stranách a činí uzavření smlouvy pojišťovací velice těžkopádným.[1])

Pojišťovací technika zajisté se snaží co nejvíce uzavření smlouvy pojišťovací ulehčiti, avšak nemůže jíti přes jisté meze, aby tím nepodlomila reelnost a pevný základ svůj neb výhodnost pro pojistníky.[2]) Ostatně, pokud se pojistitel obrací k širokým

---

[19]) Viz na př. Pražák, Rakouské právo ústavní IV., str. 41—2, str. 53, poz. [9]); Tezner, Der Kaiser, str. 191, poz. [28]), Seidler, Thronfolge v Mischler-Ulbrich Staatswörterbuch, 2. vyd. IV., str 550.

[1]) Za tím účelem bylo nutno změniti všeobecná ustanovení o vázanosti k návrhu stanovená v čl. 318 a 319 obch. zák. a § 862 obč. zák. **Pojistník vázán jest podle § 1 zák. o sml. poj. z 23. XII. 1917 ř. z. č.** 501 plných čtrnáct dní, aby pojistitel mohl si opatřiti nutné zprávy pro posouzení risika a u pojištění, kde jest nutna lékařská prohlídka, trvá vázanost plný měsíc.

[2]) Tak možno se zmíniti na př. o lidovém životním pojištění, kde pojistitel upouští v zájmu ulehčení uzavření pojišťovací smlouvy od lékařské prohlídky, umožňuje placení prémie v drobných splátkách, zvláště zdokonaluje inkasní službu, aby též trvání smlouvy spíše zabezpečil. Následek však tohoto vycházení vstříc přes to, že odpadá lékařský honorář, objevuje se ve vyšší prémii než bývá u pojištění normálního.